

**Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education and Science of Ukraine**

**Інститут філософії НАН України
Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
M.P.Dragomanov National Pedagogical University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University**

ОСВІТА І НАУКА У МІНЛИВОМУ СВІТІ: проблеми та перспективи розвитку

**МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної наукової конференції**

27-28 березня 2020 р.

Частина I

**Proceedings of the Second International Scientific Conference
Education and Science in a Changing World:
Problems and Prospects for Development**

Dnipro, Ukraine

March 27-28, 2020

Part I

Дніпро

2020

мислення, у якому здійснюється пошук істини, на створення сприятливих умов для розвитку сприйнятливості краси, емоційно-ціннісного ставлення до природних об'єктів. Комплексна програма виховання дітей дошкільного віку «Малютко» (науковий керівник З. Плохій) визначає обсяг та зміст знань, умінь і навичок, які повинен засвоїти дошкільник, щоб нормально функціонувати в дошкільній групі. Програма відзначається високим рівнем науковості, доступністю змісту для сприймання дітьми, послідовністю викладу матеріалу, його систематичністю, поступовим ускладненням відповідно до зростання вікових можливостей дітей від народження до 7 років, що забезпечує безперервність дошкільної освіти. Розділ програми «Рідна природа» вирізняється спрямованістю на формування в дітей світоглядних уявлень. При ознайомленні дітей із природою відповідно до програми, картина світу розгортається перед дитиною поступово в певній системі: від найпростіших уявлень про окремі об'єкти і явища природи, їхньої суті до узагальнених понять. Саме узагальнення, як свідчать автори програми, даючи можливість абстрагуватися від великої кількості природних явищ, виробляє ціннісний погляд на світ [3, с.6]. Комплексна програма виховання і навчання дітей дошкільного віку «Дитина» (науковий керівник О. Проскура) побудована дещо за іншим принципом. Вона дозволяє вчасно ознайомити дитину зі світом рідної природи, на основі розвитку пізнавального інтересу до її об'єктів та формування ціннісного ставлення до них. Завдання і зміст виховної роботи з дітьми подано за розділами, починаючи з четвертого року життя. У розділі «Віконечко у природу» позначено систему уявлень про природне оточення, доступних дітям конкретного віку, пізнавальні (сенсорні, дослідницькі, практичні) і види діяльності, якими опановують діти. Освітні завдання розділу: навчити спостерігати; розвивати інтерес до об'єктів і явищ природи; берегти й піклуватися про природу; розповідати, запитувати, передавати враження в розповідях і малюнках; формувати пізнавальні інтереси й нахили. Розділ «Віконечко у природу» побудований за принципом сезонності, теми розташовані концентрично. Відповідно до вимог цієї програми в дітей необхідно формувати конкретні знання про об'єкти й явища природи [1]. Отже, обсяг знань, доступний дітям, основні напрями й завдання роботи закладу дошкільної освіти в галузі ознайомлення дошкільників із природою відображаються у програмах навчання й виховання дітей дошкільного віку, які мають стати орієнтиром для педагогів закладів дошкільної освіти в організації роботи з дітьми щодо формування у них ціннісного ставлення до природи.

Список використаних джерел

1. Дитина : програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років / наук. кер. : О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко. К. : Богдана, 2003. 327 с.
2. Кононко О.Л. Орієнтир сьогодення – компетентна особистість. Дошкільне виховання. 2005. № 7. С. 7 – 10.
3. Малютко : програма виховання дітей дошкільного віку / кер. авт. колективу З.П. Плохій. Київ, 2001. 286 с.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2 ч. / наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.

С. В. Світайло

ХОРОЗНАВЧИЙ ТЕЗАУРУС ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У сфері музично-педагогічної освіти питання професійної підготовки фахівців не втрачають своєї актуальності й значення. Зокрема, диригентсько-хорова підготовка вчителя музичного мистецтва потребує збагачення змісту хорової освіти, опанування навчального репертуару. Загалом фаховий тезаурус є

показником рівня професійної підготовки, ефективність якої залежить від змісту освіти. Тому проблема наповнення навчального процесу у досліджуваній сфері не втрачає актуальності. Для формування хорошезнавчого тезауруса майбутніх учителів музичного мистецтва важливо, щоб вони опанували належний обсяг знань з історії української хорової музики, вокально-хорових творів для дітей, без знання якої складно говорити про їх фахову компетентність. Стисло розглянемо українську вокально-хорову музику для дітей, яка, на жаль, не набула висвітлення у підручниках з української хорової музики. Значного поширення набули класичні опери для дітей – «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Зима і Весна» М. Лисенка, дитячі опери П. Сокальського, М. Вериківського, А. Філіпенка, М. Завалишиної, В. Герчика та інших. Надзвичайно популярні серед учителів музичного мистецтва хорові обробки народних пісень для дитячого хору М. Леонтовича, збагачені прийомами композиторської техніки, передусім – поліфонічного письма, а також романси В. Косенка, пристосовані для дитячого виконання, історичні і козацькі пісні («Розлилися круті бережечки», «Засвистали козаченьки», «Ой на горі вогонь горить, чорна хмара наступає», «Гей по синьому морю»), його обрядові, побутові та жартівливі пісні, їх обробки: «Ой ішов я вулицею», «Раз, раз», «Грицю, Грицю до роботи», «Сидить дід на печі». Л. Ревуцький створив гармонізовані народні, зокрема й історичні пісні для дитячого хору. Відомі такі його збірки народних пісень для голосу з фортепіано – «Сонечко» і «А вже весна». П. Козицькому належать твори крупної форми – чотиричастинна кантата «Здрастуй, весно» («Весняна кантата»), сюїта «Волошки» для чотириголосного хору з супроводом фортепіано. Особливої популярності свого часу набули пісні А. Філіпенка. Музику для дітей протягом 1950–60-х років писали: – Ю. Рожавська: «Пісні-рисунок», «Пісні-пословиці», «Пісні-загадки» (10 пісень), «Пісні-считалки (10 пісень), «Мой цветник» (10 пісень), «Пісні из веселого поезда». В її опері «Сказка о потерянном времени» переважають фантастика і казковість як головний засіб спілкування композитора з дітьми; – М. Сильванський: ліричні мініатюри «Весною», «Весела», «Танцювальна», «Восени», «Колискова» тощо; – М. Завалишина: кантата для дитячого хору «Місяць за місяцем» на слова Н. Забіли, опера за її ж п'єсою «Коли є друзі», пісні для дошкільного і молодшого шкільного віку: «Соняшники», «Чому», «Мовчуни», «На зарядку». Майже всі її пісні двоголосні. У збірці «Шість пісень для дітей» на слова Н. Забіли і В. Бичка переважають образи природи. За своєю складністю вони доступні дітям молодшого шкільного віку. Особливий жанр хорової пісні становлять 12 пісень – «Місяць за місяцем» на слова Н. Забіли. Кожна із них сприймається як окремий хоровий твір і водночас – як складова крупного хорового твору, близького за своїми ознаками до жанру кантати. Головна тема – образи природи у різні пори року. Три хори («Серпень», «Вересень», «Жовтень») написані а cappella, вони найскладніші за своїми засобами виразності, масштабами кожного номера і доступні для виконання лише старшокласникам. Хор «Березень» близький за своїм звучанням до українських веснянок. Чотири пісні («Квітень», «Травень», «Червень», «Липень») становлять ліричний центр усього циклу. – Б. Фільц: «Жива криниця», «Весно моя, нене», «Первоцвіт»; 236 – В. Шаповаленко: «Пісня про мрію», «У рідному краї»; – І. Шамо: «Грушечка», «Три поради»; – В. Шебалін: «Зимовий шлях»; – А. Штогаренко: «На городі коло броду». Цілком своєрідне явище в українській хоровій музиці для дітей становлять твори Л. Дичко, зокрема кантати «Сонячне коло», «Весна», «Барвінок», «Чотири пори року», «Здрастуй, новий добрий день». У її творах інтонації народних пісень взаємодіють із сонористичними комплексами, які вона створює, поєднуючи досить прості лінійні шари. Завдяки цьому колористичні

зіставлення двох тональних центрів можуть бути поступовими, що не викликає труднощів для виконання дитячим хором. Леся Дичко досить важливе значення надає мовній інтонації. Скажімо, жанр кантати досить монументальний і складний, проте композиторка сповнює його пісенною мелодикою, створює цікаві поєднання. На думку Л. Шегди, кантати для дітей Л. Дичко мають усталені ознаки цього складного жанру, в їх складній структурі дотримані закономірності пісенно-хорових циклів. [4, с.64]. Творчість Лесі Дичко має яскраво виражене ліричне начало, в її образності поєднано релігійне й пантеїстичне світосприйняття. Як зазначає О. Цуранова, на особливості гармонічної побудови творів Л. Дичко сформувались під впливом народнопісенної творчості з її мелодико-інтонаційним характером утворення горизонталі. Переосмислюючи народнопісенні традиції, застосовуючи новітні засоби сучасної музики, композитор не відкидає і традиційних виражальних прийомів і засобів.

Список використаних джерел

1. Горбатенко Г. Л. *Хорові твори сучасних українських композиторів кийвської школи*. К. 2016. 184 с. 2. Живов В. Л. *Хоровое исполнительство. Теория. Методика. Практика*. М.: Владос. 2003. – 270 с. 2. Цуранова О. О. *Щодо питання мовно-стильових особливостей духовно-музичної творчості Л. Дичко // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Випуск 1. Х.: Харківська гуманітарно-педагогічна академія. 2015. С. 77–80.* 4. Шегеда Л. *Кантати для дітей Лесі Дичко: основні стилістичні особливості // Студії мистецтвознавчі. – К.: ІМФЕ НАН України, 2009. № 4(28). С. 63-67.*

Т. Ю. Горбань

«ЗАГРОЗИ» УКРАЇНОМОВНОЇ ОСВІТИ: ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В РОСІЙСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У дискусіях з «українського питання», що точилися в політичних та наукових колах російського суспільства після революції 1905 – 1907 рр., одним з найбільш активно обговорюваних був мовно-культурний аспект українсько-російських відносин, а в його контексті – проблема мови викладання в народних (початкових) школах України. Значущість цієї проблеми цілковито усвідомлювалася як українськими інтелектуалами національної орієнтації, так і прихильниками русифікації. Адептів мовно-культурної асиміляції, незалежно від їхніх ідеологічних уподобань, єднала спільна домінанта: «українська» (саме так, у лапках) мова, яку «свідомі українці» прагнуть запровадити в школі, є штучною, викладання цією мовою навіть у початковій школі лише зашкодить навчальному процесу, народ її не розуміє і не бажає розуміти тощо, але головне – українська мова є засобом боротьби проти утвердження загальноруської культури. В той час як саме у спільності школи, разом з етнографічною спорідненістю і топографічним сусідством, бачилася та основа, на якій мало відбутися остаточне злиття трьох східнослов'янських народів у єдиній руській нації. Причому саме єдність шкільного простору, на думку переконаних прибічників русифікації, потребувала особливої уваги, оскільки проти інших двох складових цієї тріади, як об'єктивно зумовлених, «українські сепаратисти були безсилі». Що ж до третьої, то, за словами визначного представника конституційно-демократичної партії Росії П. Струве, «для «українців» мова у початковій школі є не педагогічним знаряддям прилучення підрастаючих поколінь до освіти і загальноруської культури, а знаряддям створення національності і національної культури» [3].